

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

A. ΤΑ ΠΡΟΣΩΝΤΑ ΕΚΛΟΓΗΣ

άρθρο 31

- α. ελληνική ιθαγένεια, τουλάχιστον πέντε ετών πριν την εκλογή του
- β. ελληνική καταγωγή από πατέρα ή μητέρα (εκ γενετής)
- γ. τουλάχιστον σαράντα ετών
- δ. νόμιμη ικανότητα του εκλέγειν

B. ΤΑ ΚΩΛΥΜΑΤΑ ΕΚΛΟΓΗΣ

α. άρθρο 30 παρ.5

οριστικό κώλυμα: ο αριθμός των θητειών

Απαγορεύεται η παραμονή στο αξίωμα του αρχηγού του κράτους για χρόνο μεγαλύτερο των δύο θητειών (άρθρο 30 παρ.1 : η θητεία είναι 5ετής).

β. άρθρο 32 -ερμηνευτική δήλωση

προσωρινό κώλυμα: παραίτηση πριν από τη λήξη της πρώτης θητείας του

Απαγορεύεται να λάβει μέρος σε εκλογή Προέδρου, που επακολουθεί εξαιτίας της παραίτησής του.

Γ. ΤΟ ΟΡΓΑΝΟ ΠΟΥ ΕΚΛΕΓΕΙ ΤΟΝ ΠΡΟΕΔΡΟ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

άρθρο 32 παρ.1 Σ.

Στην Ελλάδα, τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας τον εκλέγει η Βουλή (έμμεση εκλογή). Η ρύθμιση αυτή είναι χαρακτηριστική για αμιγές κοινοβουλευτικό πολίτευμα, όπου η Κυβέρνηση εξαρτάται μόνο από τη Βουλή και ο αρχηγός του κράτους έχει περιορισμένες αρμοδιότητες.

Σε πολιτεύματα κωρών της κεντρικής και νοτιοανατολικής Ευρώπης, όπου είχαν προηγηθεί κομμουνιστικά καθεστώτα, μετά το 1990 είναι σύνηθες το κοινοβουλευτικό πολίτευμα με ισχυρό Πρόεδρο Δημοκρατίας, όπου η κυβέρνηση εξαρτάται και από τη Βουλή και από τον Πρόεδρο. Στις περισσότερες περιπτώσεις αυτών των κωρών ο Πρόεδρος εκλέγεται από το εκλογικό σώμα (άμεση εκλογή), όπως συμβαίνει και στη Γαλλία όπου έχουμε ημι-προεδρικό σύστημα. Στα προεδρικά πολιτεύματα (π.χ. ΗΠΑ) έχουμε πάντα άμεση εκλογή του Προέδρου.

Δ. Η ΕΚΛΟΓΗ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

άρθρο 32 Σ. και 140 ΚτΒ

Ο Πρόεδρος εκλέγεται για πλήρη θητεία (5 ετών) και αναλαμβάνει τα καθήκοντά του την επομένη της ημέρας που έληξε η θητεία του απερχόμενου Προέδρου. Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις αναλαμβάνει από την επομένη της εκλογής του [άρθρο 33 παρ.1 Σ.].

1. Το δικαίωμα πρότασης υποψηφίων

Το Σύνταγμα δεν ορίζει ποιος προτείνει υποψήφιο για το αξίωμα του αρχηγού του κράτους. Ο Κανονισμός της Βουλής στο άρθρο 140 παρ.5 ΚτΒ ορίζει ότι δικαίωμα πρότασης υποψηφίου έχουν μόνο οι κοινοβουλευτικές ομάδες. Η ομάδα των ανεξαρτήτων μπορεί να προτείνει όποιον συγκέντρωσε τις περισσότερες υποδείξεις των μελών της.

Η ρύθμιση αυτή του ΚτΒ περιορίζει υπερβολικά τα δικαιώματα των βουλευτών, αφού τους στερεί το δικαίωμα να προτείνουν υποψήφιο, χωρίς να τεκμαίρεται η βούληση του συντακτικού νομοθέτη για κάτι τέτοιο. Για τον λόγο αυτό έχει υποστηριχθεί ότι αυτή η ρύθμιση του Κανονισμού είναι αντίθετη προς το Σύνταγμα. Το πρόβλημα της υπερενίσχυσης των κοινοβουλευτικών ομάδων, σε βάρος των βουλευτών ατομικώς, αποτελεί γενικότερο χαρακτηριστικό του ΚτΒ, ο οποίος με τον τρόπο αυτό επιδιώκει την αποτελεσματικότητα της κοινοβουλευτικής δράσης.

2. Ο χρόνος εκλογής

Το άρθρο 32 παρ.1 ορίζει ότι η εκλογή του νέου Προέδρου διεξάγεται έναν τουλάχιστον μήνα πριν λήξει η θητεία τού εν ενεργεία Προέδρου.

Εάν η Βουλή είναι απούσα (δηλ. δεν βρίσκεται σε τακτική σύνοδο), τότε συγκαλείται εκτάκτως. Εάν η Βουλή έχει διαλυθεί, τότε η εκλογή Προέδρου της Δημοκρατίας αναβάλλεται για να συγκροτηθεί η νέα Βουλή σε σώμα και η εκλογή γίνεται μέσα σε είκοσι μέρες από την συγκρότησή της [άρθρο 32 παρ.5].

3. Η διαδικασία εκλογής

Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας εκλέγεται με ονομαστική (συνεπώς φανερή) ψηφοφορία σε ειδική συνεδρίαση που συγκαλείται από τον Πρόεδρο της Βουλής. Πριν τη συνταγματική αναθεώρηση του 1986 η ψηφοφορία ήταν μυστική. Η παραβίαση της μυστικότητας κατά την εκλογή Προέδρου Δημοκρατίας το 1985 οδήγησε στην τροποποίηση της διαδικασίας, ώστε να αποφεύγεται η απαξίωση του Συντάγματος. Η αρνητική πλευρά της φανερής ψηφοφορίας είναι το ενδεχόμενο άσκησης πιέσεων στους βουλευτές από τις κομματικές τους ηγεσίες.

Δεν προβλέπεται προθεσμία για την υποβολή προτάσεων υποψηφίων. Συνεπώς, προτάσεις υποψηφίων μπορούν να υποβάλλουν οι κοινοβουλευτικές ομάδες μέχρι την έναρξη της ειδικής συνεδρίασης και πριν από κάθε ψηφοφορία, με εξαίρεση την έκτη και τελευταία ψηφοφορία.

Σύμφωνα με τον Κανονισμό της Βουλής, απαγορεύεται τόσο η συζήτηση πριν την εκλογή του Προέδρου (άρθρο 140 παρ.4 ΚτΒ), όσο και η αιτιολόγηση της ψήφου (άρθρο 140 παρ.6, προτελ. εδ.).

Αναλόγως της δύναμης των Κοινοβουλευτικών Ομάδων και του συσχετισμού των πολιτικών δυνάμεων, η εκλογή μπορεί να κλιμακωθεί από μία έως επτά φάσεις. Ανάμεσα στην τρίτη και τέταρτη ψηφοφορία παρεμβάλλονται γενικές βουλευτικές εκλογές οι οποίες έχουν κατ' ανάγκην ως πολιτικό επίκεντρο το θέμα της εκλογής του Προέδρου.

- 1η φάση: εκλέγεται όποιος συγκεντρώσει τα 2/3, δηλ. 200 Βουλευτές.
- 2η φάση: εάν δεν υπάρξει εκλογή ακολουθεί δεύτερη ψηφοφορία πέντε ημέρες μετά την πρώτη, όπου απαιτούνται πάλι τα 2/3, δηλ. 200 Βουλευτές.
- 3η φάση: εάν η προηγούμενη ψηφοφορία αποβεί άκαρπη, η ψηφοφορία επαναλαμβάνεται πέντε μέρες μετά και εκλέγεται ο υποψήφιος που συγκεντρώνει τα 3/5 των 300, δηλ. 180 Βουλευτές.
- 4η φάση: εάν δεν έχει εκλεγεί Πρόεδρος, τότε η Βουλή διαλύεται σε 10 μέρες από την ψηφοφορία με διάταγμα, που υπογράφει μόνο ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, και προκηρύσσονται εκλογές (σε 30 ημέρες) για ανάδειξη νέας Βουλής (που συγκροτείται εντός 30 ημερών).
- 5η φάση: στη νέα Βουλή εκλέγεται Πρόεδρος όποιος συγκεντρώσει τα 3/5 των 300, δηλ. 180 Βουλευτές.
- 6η φάση: εάν δεν έχει εκλεγεί Πρόεδρος, επαναλαμβάνεται η ψηφοφορία μετά από πέντε ημέρες και εκλέγεται όποιος συγκεντρώσει την απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των Βουλευτών, δηλ. 151 Βουλευτές.
- 7η φάση: εάν κανείς δεν συγκεντρώσει την απόλυτη πλειοψηφία, η ψηφοφορία επαναλαμβάνεται μετά πέντε ημέρες, μεταξύ των δύο υποψηφίων που πλειοψήφησαν, και εκλέγεται όποιος συγκεντρώσει την σχετική πλειοψηφία.

Τονίζεται ότι δεν υπάρχει τρόπος δικαστικού ελέγχου της εκλογής του Προέδρου της Δημοκρατίας, αφού δεν προβλέπεται αντίστοιχο δικαιοδοτικό όργανο. Η Ελλάδα δεν διαθέτει Συνταγματικό Δικαστήριο που θα είχε ενδεχομένως μία τέτοια αρμοδιότητα.

Ε. ΟΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

1. Ο ΠτΔ έχει μόνον όσες αρμοδιότητες του απονέμει το Σύνταγμα

Οι αρμοδιότητες του Προέδρου της Δημοκρατίας απαριθμούνται κατά τρόπο περιοριστικό στο Σύνταγμα. Αυτό σημαίνει ότι δεν μπορούν να συναχθούν ερμηνευτικά και άλλες αρμοδιότητες πέραν αυτών που ρητά καταγράφονται στο Σύνταγμα. Το άρθρο 50 Σ., που θεσπίζει το τεκμήριο αρμοδιότητας σύμφωνα με την δημοκρατική αρχή, προβλέπει: “Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δεν έχει άλλες αρμοδιότητες παρά μόνο όσες του απονέμουν ρητά το Σύνταγμα και οι νόμοι που είναι σύμφωνοι με αυτό.”

2. Η άσκηση των αρμοδιοτήτων του από τον ΠτΔ

Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας είναι ο αρχηγός του κράτους. Κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων του ισχύει η αρχή του “πολιτικώς ανεύθυνου” του Προέδρου της Δημοκρατίας και ο, συναφής με την αρχή αυτή, κανόνας της προσυπογραφής, σύμφωνα με τον οποίον ο προσυπογράφων Υπουργός καθίσταται υπεύθυνος [άρθρο 35 Σ.]. Αυτό σημαίνει ότι καμία πράξη του Προέδρου δεν ισχύει ούτε εκτελείται εάν δεν υπογράψει ο αρμόδιος, κάθε φορά, Υπουργός ή Υπουργοί.

Υπό την οπτική των ανωτέρω ερμηνεύουμε το άρθρο 26 παρ.2 Σ., όπου ορίζεται πως η εκτελεστική λειτουργία ασκείται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και την Κυβέρνηση. Η σύμπραξη του Προέδρου της Δημοκρατίας δεν σημαίνει σύμπραξη στην πολιτική απόφαση, δηλ. στην πολιτική επιλογή που υποκρύπτει κάθε νομική πράξη (συνήθως διάταγμα), αλλά σύμπραξη στον νόμιμο τύπο.

3. Κατηγορίες αρμοδιοτήτων του ΠτΔ

Οι αρμοδιότητες του ΠτΔ κατατάσσονται στις εξής κατηγορίες:

- I. αρμοδιότητες νομοθετικής φύσης (κατωτέρω υπό I.)
- II. αρμοδιότητες εκτελεστικής φύσης (κατωτέρω υπό II.)
- III. αρμοδιότητες δικαστικής φύσης (κατωτέρω υπό III.)
- IV. αρμοδιότητες ρυθμιστικές, δηλ. όσες σχετίζονται με τη λειτουργία του πολιτεύματος (κατωτέρω υπό IV.)
- V. αρμοδιότητες που δεν απαιτούν την υπουργική προσυπογραφή (κατωτέρω υπό V.)

I. Αρμοδιότητες Νομοθετικής Φύσης

α. Έκδοση και δημοσίευση των νόμων [άρθ. 42 παρ.1 εδ.α]

Ο ΠτΔ ασκεί αυτές τις αρμοδιότητες ως παράγων της εκτελεστικής λειτουργίας. Το Σύνταγμα εκ παραδρομής αναφέρεται σε «νόμους που έχουν ψηφιστεί από τη Βουλή», το σωστό είναι «**νομοσχέδια** που έχουν ψηφιστεί από τη Βουλή» (έτσι, ορθά, αναφέρεται στην παρ.2 του άρθρου 42). Νόμος (ενν. τυπικός νόμος) υφίσταται μόνο όταν το ψηφισμένο νομοσχέδιο ή η ψηφισμένη πρόταση νόμου εκδίδεται και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Η έκδοση και δημοσίευση σημαίνουν ότι ο Πρόεδρος **ελέγχει την πιστότητα** του κειμένου που του διαβιβάζεται, σε σχέση με το κείμενο που ψηφίστηκε από την Βουλή· ελέγχει δηλ. ενδεχόμενες τυπογραφικές αβλεπίες. Η έκδοση και δημοσίευση των ψηφισμένων νομοσχεδίων ή προτάσεων νόμων γίνονται ταυτόχρονα και δηλώνουν την πράξη του ΠτΔ με την οποία ο Πρόεδρος διατάσσει την καταχώριση του νόμου στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Με άλλα λόγια, η δημοσίευση είναι η εντολή να δημοσιευθεί ο νόμος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και να αποκτήσει, έτσι, υπόσταση.

Η έκδοση και δημοσίευση του νόμου αποτελούν **δέσμια αρμοδιότητα** του Προέδρου, δηλαδή υποχρεούται να προβεί σε αυτές, με μόνη εξαίρεση όταν κρίνει ότι υπάρχει θέμα αντισυνταγματικότητας οπότε αναπέμπει το ψηφισμένο νομοσχέδιο στη Βουλή.

β. Αναπομπή νόμου ψηφισμένου από την Βουλή [άρθ.42 παρ.1 εδ.β]

Ο ΠτΔ ασκεί αυτή την αρμοδιότητα ως παράγων της νομοθετικής λειτουργίας. Συγκεκριμένα, ο Πρόεδρος έχει την δυνατότητα να αναπέμπει στην Ολομέλεια της Βουλής ψηφισμένο νομοσχέδιο (ή ψηφισμένη πρόταση νόμου), μέσα σε έναν μήνα από την ψήφισή του, εκθέτοντας και τους λόγους της αναπομπής. Στην περίπτωση της αναπομπής ο Πρόεδρος ελέγχει κατά πόσον το ψηφισμένο νομοσχέδιο (ή ψηφισμένη πρόταση νόμου) είναι συνταγματικό. Δηλαδή, στην περίπτωση που κρίνει ότι είναι αντισυνταγματικό αρνείται να προχωρήσει στην έκδοση και δημοσίευση και ασκεί το δικαίωμα αρνησικυρίας που διαθέτει. Η ευχέρεια εναντιώσεως που διαθέτει ο ΠτΔ σημαίνει ότι η Ολομέλεια της Βουλής οφείλει να εξετάσει εκ νέου και αν επαναψηφίσει το νομοσχέδιο ή την πρόταση νόμου που είχε αναπεμφθεί, με την απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών (151 βουλευτές), τότε ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας **υποχρεούται** να εκδώσει τον νόμο, ο οποίος δημοσιεύεται μέσα σε δέκα ημέρες από την επιψήφισή του. Συνεπώς το δικαίωμα αρνησικυρίας (veto) που διαθέτει ο Έλληνας ΠτΔ είναι μόνο αναβλητικό. Δεν είναι δυνατή η εκ νέου αναπομπή ψηφισμένου νομοσχεδίου ή πρότασης νόμου που επιψηφίστηκε από την Βουλή. Το ερώτημα που τίθεται είναι ποιά συνταγματικότητα ελέγχει ο ΠτΔ: την **τυπική συνταγματικότητα** (δηλαδή τον έλεγχο των τυπικών εσωτερικών στοιχείων του νόμου, συνεπώς την τήρηση των κανόνων συζήτησης και ψήφισης του νομοσχεδίου από ην Βουλή) ή και την **ουσιαστική συνταγματικότητα** (δηλαδή

την συμφωνία συγκεκριμένων διατάξεων του νομοσχεδίου προς το Σύνταγμα). Όλοι συμφωνούν για τον έλεγχο της τυπικής συνταγματικότητας, δικάζονται όμως ως προς το εάν ο ΠτΔ διαθέτει το δικαίωμα να ελέγχει ψηφισμένο νομοσχέδιο ή πρόταση νόμου επί της ουσίας των διατάξεών του. Περισσότερο αποδεκτή φαίνεται, πάντως, να είναι η άποψη ότι ο ΠτΔ μπορεί να αναπέμπει νομοσχέδια ή προτάσεις νόμων σε κάθε περίπτωση αντισυνταγματικότητας, τόσο της τυπικής όσο και της ουσιαστικής.

γ. Έκδοση κανονιστικών διαταγμάτων [άρθρο 26 παρ.1 και 43]

- αυτοτελή κανονιστικά διατάγματα [άρθρο 43 παρ.1 Σ.] με ισχύ κατώτερη του τυπικού νόμου
- μη αυτοτελή κανονιστικά διατάγματα ειδικής νομοθετικής εξουσιοδότησης (άρθρο 43 παρ.2 εδ.α Σ.) με ισχύ τυπικού νόμου
- μη αυτοτελή κανονιστικά διατάγματα γενικής νομοθετικής εξουσιοδότησης [άρθρο 43 παρ.4 Σ.] με ισχύ τυπικού νόμου.

Τα κανονιστικά διατάγματα υπόκεινται σε αίτηση ακυρώσεως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας.

δ. Έκδοση πράξεων νομοθετικού περιεχομένου [άρθρο 44 παρ.1]

Οι πράξεις νομοθετικού περιεχομένου του Προέδρου της Δημοκρατίας εκδίδονται σε εξαιρετικά επείγουσες περιπτώσεις απρόβλεπτης ανάγκης, κυρώνονται από την Βουλή και έχουν ισχύ τυπικού νόμου. Και αυτές υπόκεινται σε αίτηση ακυρώσεως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας.

ε. Θέση σε ισχύ του νόμου για κατάσταση πολιορκίας [άρθρο 48]

Κατάσταση πολιορκίας μπορεί να κηρυχθεί :

- Σε περίπτωση πολέμου ή επιστράτευσης εξαιτίας εξωτερικών κινδύνων
- Σε περίπτωση επιστράτευσης λόγω “άμεσης απειλής της εθνικής ασφάλειας”
- Σε περίπτωση εκδήλωσης ενόπλου κινήματος για την ανατροπή του δημοκρατικού πολιτεύματος

Η πρωτοβουλία για την κήρυξη σε κατάσταση ανάγκης ανήκει στην Κυβέρνηση, η δε απόφαση λαμβάνεται από την Βουλή. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας είναι απλώς διεκπεραιωτής της απόφασης της Βουλής, μέσω της δημοσίευσής της στο ΦΕΚ.

Η λήψη των μέτρων, που απαιτούνται για την αντιμετώπιση της κατάστασης ανάγκης, προϋποθέτει πρόταση της Κυβέρνησης και έγκριση από την Βουλή. Σε περίπτωση απουσίας της Βουλής, ή αν υπάρχει αντικειμενική αδυναμία σύγκλησής της, τα απαιτούμενα μέτρα λαμβάνονται με προεδρικό διάταγμα, μετά από πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου.

Στην περίπτωση αυτή (αν απουσιάζει η Βουλή), ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας εκδίδει διάταγμα με το οποίο τίθεται σε εφαρμογή ο νόμος για την κατάσταση πολιορκίας (άρθ. 48 παρ.2 Σ.) και στη συνέχεια εκδίδει κανονιστικές πράξεις

έκτακτης ανάγκης (άρθ. 48 παρ.5). Οι πράξεις αυτές έχουν ιδιαίτερη ισχύ, παραμερίζουν κάθε αντίθετο προγενέστερο τυπικό νόμο και μπορούν να περιέχουν ρυθμίσεις αντίθετες προς τις διατάξεις του Συντάγματος που έχουν πλέον ανασταλεί.

στ. Προκήρυξη νομοθετικού δημοψηφίσματος για ψηφισμένα νομοσχέδια που αφορούν σοβαρό κοινωνικό ζήτημα [άρθ. 44 παρ.2 εδ.β]

II. Αρμοδιότητες Διοικητικής Φύσης

Έκδοση ατομικών διαταγμάτων [άρθρο 26 παρ.2]

- **Διορισμός και παύση των δημοσίων υπαλλήλων [άρθρο 46 παρ.1] και των δικαστικών λειτουργών [άρθρο 88 παρ.1]**
- **Η συμβολική αρχηγία των ενόπλων δυνάμεων, την διοίκηση των οποίων ασκεί η Κυβέρνηση [άρθρο 45].**
- **Η απονομή παρασήμων [άρθρο 46 παρ.2]**
- **Η διεθνής εκπροσώπηση του ελληνικού κράτους, η συνομολόγηση συνθηκών ειρήνης, συμμαχίας, οικονομικής συνεργασίας και συμμετοχής σε διεθνείς οργανισμούς ή ενώσεις καθώς και η αρμοδιότητα κήρυξης πολέμου [άρθρο 36].** Να σημειωθεί ότι η κήρυξη επιθετικού πολέμου προσκρούει στο άρθρο 2 παρ.4 του Χάρτη του ΟΗΕ, ο οποίος προβλέπει μόνο την δυνατότητα άσκησης του δικαιώματος άμυνας, άρθρο 51 του Χάρτη του ΟΗΕ, είτε χρήσης βίας για την αποκατάσταση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας κατ' εντολή του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, άρθρα 42 και 53 του Χάρτη του ΟΗΕ.

III. Αρμοδιότητες Δικαστικής Φύσης

Αρμοδιότητα δικαστικής φύσης είναι η **απονομή χάριτος** από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας **[άρθρο 47 παρ.1]**. Ο Πρόεδρος παρεμβαίνει στην δικαστική λειτουργία με την δυνατότητα που έχει να χαρίζει, μετατρέπει ή μετριάξει τις ποινές που επιβάλλονται από τα δικαστήρια και επίσης να αίρει τις οποιοσδήποτε συνέπειες των ποινών που έχουν επιβληθεί ή εκτιθεί. Για την άσκηση της αρμοδιότητας αυτής απαιτείται πρόταση του Υπουργού Δικαιοσύνης και γνώμη του Συμβουλίου Χαρίτων.

Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας μπορεί να απονέμει χάρη σε Υπουργούς που έχουν καταδικασθεί σύμφωνα με το **άρθρο 86**, μόνο με την συγκατάθεση της Βουλής **[άρθρο 47 παρ.2]**.

Με την χάρη ανατρέπεται ή αναστέλλεται, μερικά ή ολικά, η ποινή που επιβλήθηκε σε βάρος ορισμένου προσώπου με αμετάκλητη δικαστική απόφαση. Η χάρη έχει προσωπικό χαρακτήρα, αντίθετα με την αμνηστία, που έχει γενικό και αφηρημένο χαρακτήρα και αποτελεί κατ' ουσίαν νομοθετική πράξη, η οποία παρέχεται από την Βουλή μόνο για πολιτικά εγκλήματα και με απόφαση των

τριών πέμπτων του όλου αριθμού των Βουλευτών, δηλ. 180 Βουλευτών επί των 300.

IV. Ρυθμιστικές αρμοδιότητες (που αφορούν τη λειτουργία του πολιτεύματος)

Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας είναι ρυθμιστής του πολιτεύματος. Οι αρμοδιότητες που απορρέουν από αυτή την ιδιότητα είναι εκείνοι οι χειρισμοί που διεκπεραιώνουν την βούληση είτε του Εκλογικού Σώματος, είτε της Βουλής, είτε της Κυβέρνησης, με στόχο την εύρυθμη λειτουργία του πολιτεύματος, όπως την ορίζει το Σύνταγμα. Αυτές οι πράξεις δεν εντάσσονται στην κλασική τριμερή διάκριση των εξουσιών. Για την άσκηση των περισσότερων από αυτές τις αρμοδιότητες, ο Πρόεδρος δημοσιεύει ρυθμιστικά διατάγματα [άρθρο 30 παρ.1].

- i) Η ανάθεση διερευνητικών εντολών για να διακριβωθεί η δυνατότητα σχηματισμού Κυβέρνησης που να απολαύει της εμπιστοσύνης της Βουλής [άρθ. 37 παρ.2, 3, 4].
- ii) Ο διορισμός Πρωθυπουργού, Υπουργών, Υφυπουργών [άρθ. 37 παρ.1].
- iii) Η απαλλαγή της Κυβέρνησης από τα καθήκοντά της [άρθ. 38 παρ.1], αν αυτή παραιτηθεί ή αν χάσει την εμπιστοσύνη της Βουλής.
- iv) Η σύγκληση της Βουλής σε σύνοδο [άρθ. 40 παρ.1 εδ.α].
- v) Η κήρυξη της έναρξης και της λήξης κάθε βουλευτικής περιόδου [άρθ. 40 παρ.1 εδ.β] εφ' όσον ο ΠτΔ επιθυμεί να το πράξει αυτοπροσώπως, αλλιώς τελείται από τον Πρωθυπουργό
- vi) Η αναστολή των εργασιών της Βουλής [άρθ. 40 παρ.2, 3] το ανώτερο επί τριάντα ημέρες.
- vii) Η διάλυση της Βουλής [άρθ.41 παρ.1, 2] και η προκήρυξη εκλογών [άρθ.41 παρ.3]
- viii) Η προκήρυξη δημοψηφίσματος για κρίσιμα εθνικά θέματα [άρθρο 44 παρ.2 εδ.α]
- ix) Η ευχέρεια του ΠτΔ να απευθύνει διαγγέλματα σε εντελώς εξαιρετικές περιστάσεις, με δική του πρωτοβουλία και με την σύμφωνη γνώμη και την προσυπογραφή του Πρωθυπουργού [άρθρο 44 παρ.3].

V. Αρμοδιότητες που δεν απαιτούν προσυπογραφή

Στο άρθρο 35 παρ.2 Σ. θεσπίζονται, περιοριστικά, ορισμένες πράξεις που εξαιρούνται από τον κανόνα της προσυπογραφής. Οι πράξεις για τις οποίες δεν απαιτείται προσυπογραφή είναι οι εξής:

- i) Ο διορισμός Πρωθυπουργού
- ii) Η ανάθεση διερευνητικών εντολών
- iii) Η διάλυση της Βουλής κατά τα άρθρα 37 παρ.4, 41 παρ.1, 53 παρ.1. Ειδικότερα, όταν η Κυβέρνηση απαλλάσσεται από τα καθήκοντά της

(λόγω παραίτησης ή καταψήφισης), εάν ο Πρωθυπουργός δεν προσυπογράφει το οικείο διάταγμα, αυτό υπογράφεται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, που ασκεί “δέσμια” αρμοδιότητα, δηλ. δεν έχει διακριτική ευχέρεια να πράξει αλλιώς. Το ίδιο συμβαίνει όταν διαλύεται η Βουλή και ο Πρωθυπουργός αρνείται να προσυπογράψει το διάταγμα διάλυσης καθώς και όταν λήγει η τετραετής θητεία της Βουλής και το Υπουργικό Συμβούλιο αρνείται να προσυπογράψει το προεδρικό διάταγμα που πιστοποιεί την λήξη της βουλευτικής περιόδου.

- iv) Η αναπομπή νομοσχεδίου ή πρότασης νόμου που έχει ψηφισθεί από την Βουλή
- v) Ο διορισμός του προσωπικού των υπηρεσιών της προεδρίας της δημοκρατίας.

ΣΤ. Η ΝΟΜΙΚΗ ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Ο Πρόεδρος δίδει όρκο ενώπιον της Βουλής προτού αναλάβει τα καθήκοντά του [άρθ. 33].

1. Τα ασυμβίβαστα προς το αξίωμα

Το άρθρο 30 παρ.2 ορίζει ότι το αξίωμα του Προέδρου είναι ασυμβίβαστο με οποιοδήποτε άλλο αξίωμα, θέση ή έργο.

2. Διάρκεια και λήξη της θητείας

Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας εκλέγεται για περίοδο πέντε ετών [άρθ. 30 παρ.1]. Κατ’ εξαίρεση η θητεία λήγει πρόωρα (νωρίτερα) σε περίπτωση απώλειας του προεδρικού αξιώματος, δηλ. στις εξής περιπτώσεις [άρθ. 32 παρ.1 εδ.β] :

- Αν παραιτηθεί
- Αν πεθάνει
- Αν κηρυχθεί έκπτωτος
- Αν περιέλθει σε οριστική αδυναμία να ασκήσει τα καθήκοντά του [άρθ.34 παρ.2 Σ. και 151 ΚτΒ]. Η συνεδρίαση της Βουλής είναι μυστική και η ψηφοφορία ονομαστική.

3. Η αναπλήρωση του ΠτΔ

Την αναπλήρωση του Προέδρου της Δημοκρατίας για όλες τις περιπτώσεις που δεν ασκεί τα καθήκοντά του - αποδημία άνω 10 ημερών, θάνατος, παραίτηση, έκπτωση - ρυθμίζει το άρθρο 34.

Η αναπλήρωση γίνεται από τον Πρόεδρο της Βουλής. Εάν δεν υπάρχει Βουλή, δηλ. εάν έχει διαλυθεί, τότε αναπληρώνεται από τον Πρόεδρο της

τελευταίας Βουλής. Εάν αυτός δεν υπάρχει ή αρνείται, τότε αναπληρώνεται συλλογικά από την κυβέρνηση. Ερμηνευτικά συνάγεται ότι ο Πρόεδρος της Βουλής, αντίθετα από τον Πρόεδρο της τελευταίας Βουλής, δεν δικαιούται να αρνηθεί την αναπλήρωση.

Ο αναπληρωτής Πρόεδρος της Δημοκρατίας δεν μπορεί να προβεί σε διάλυση της Βουλής, με μόνη εξαίρεση την περίπτωση του άρθρου 34 παρ.4, εάν δηλ., δεν επιτευχθεί εκλογή Προέδρου Δημοκρατίας στις τρεις πρώτες φάσεις της διαδικασίας εκλογής. Επίσης, ο αναπληρωτής Πρόεδρος δεν μπορεί να προκηρύξει δημοψήφισμα.

Ο αναπληρωτής Πρόεδρος μπορεί να διορίσει Πρωθυπουργό, σύμφωνα με το άρθρο 38 παρ.2 και την ερμηνευτική δήλωση του άρθρου 38.

Z. Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Το Σύνταγμα, στον καθορισμό της ποινικής ευθύνης του Προέδρου, κάνει διάκριση μεταξύ πράξεων κατά την άσκηση των καθηκόντων του και πράξεων που δεν σχετίζονται με το αξίωμά του [άρθ.49]. Για τις πράξεις κατά την άσκηση των καθηκόντων του, ο Πρόεδρος ευθύνεται μόνο για εσχάτη προδοσία ή για εκ προθέσεως παραβίαση του Συντάγματος.²⁴

Εσχάτη προδοσία υπάρχει όταν ο Πρόεδρος, χρησιμοποιώντας την ιδιότητά του και τις εξουσίες που του παρέχονται από το Σύνταγμα, κατέλυσε ή μετέβαλε ή προσπάθησε να καταλύσει με την βία το πολίτευμα της χώρας.

Εκ προθέσεως παραβίαση του Συντάγματος υπάρχει όταν ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας προβαίνει ηθελημένα σε έκδοση πράξης, σε ενέργεια ή σε παράλειψη, που είναι αντίθετη με επιτακτική διάταξη του Συντάγματος, από αυτές που αναφέρονται στις αρμοδιότητες που ασκεί ο Πρόεδρος ατομικά και χωρίς διακριτική ευχέρεια, με συνέπεια την σοβαρή διατάραξη της λειτουργίας του πολιτεύματος.

Η ευθύνη του Προέδρου για τις ανωτέρω πράξεις είναι πολιτική, αστική και ποινική. Η πολιτική ευθύνη, δηλ. η έκπτωση από το αξίωμα, συνάγεται από τις διατάξεις των άρθρων 32 παρ.1 εδ.β και 49 παρ.4. Η ποινική και αστική ευθύνη προκύπτει από το άρθρο 49.

Για τις πράξεις που δεν σχετίζονται με το λειτούργημά του, ο Πρόεδρος έχει πλήρη ευθύνη. Η δίωξη όμως αναστέλλεται για όσο χρονικό διάστημα κατέχει το αξίωμα.

Τη διαδικασία της παραπομπής, της εκδίκασης και της καταδίκης ή της απαλλαγής του Προέδρου ορίζουν τα άρθρα 49 και 86 του Συντάγματος.

²⁴ Βλ. εκτελεστικό νόμο 265/1976.

Η. Ο ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας απονέμεται ο χαρακτηρισμός του “ρυθμιστή του πολιτεύματος”, σύμφωνα με το άρθρο 30 παρ.1. Η άσκηση των αρμοδιοτήτων του οφείλει να γίνεται κατά τρόπο που να δείχνει αμεροληψία έναντι των πολιτικών κομμάτων και αυτοπεριορισμό σε ζητήματα που άπτονται της κυβερνητικής πολιτικής.

Θ. Η ΕΥΡΕΙΑ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΙΚΟΥ ΘΕΣΜΟΥ (1986)

Η μορφή του πολιτεύματος που θεσπίζει το ισχύον Σύνταγμα είναι αυτή της Προεδρευόμενης Κοινοβουλευτικής Δημοκρατίας. Το ζήτημα του αιρετού ή μη αρχηγού του κράτους ρυθμίστηκε οριστικά μετά την κατάρρευση της δικτατορίας (24.7.1974), με το δημοψήφισμα της 8.12.1974, και αποτυπώθηκε στο άρθρο 1 παρ.1 Σ.

Το εύρος των προεδρικών αρμοδιοτήτων αποτέλεσε το αντικείμενο της αναθεώρησης του 1986, κατά την οποία αυτές μειώθηκαν δραστικά. Η αναθεώρηση κινήθηκε προς την κατεύθυνση του κοινοβουλευτικού χαρακτήρα του πολιτεύματος, αίροντας ρυθμίσεις που ενίσχυαν υπερβολικά τον πολιτευματικό ρόλο του αρχηγού του κράτους, χωρίς όμως να επιτύχει την ενδυνάμωση του Κοινοβουλίου. Προκάλεσε, έτσι, την υπερβάλλουσα ενίσχυση του πρωθυπουργο-κεντρικού στοιχείου του πολιτεύματος, ανατρέποντας κάθε είδους αντίβαρο στην πολιτική εξουσία του Πρωθυπουργού.

Ι. ΟΙ ΠΡΟΕΔΡΟΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΜΕΤΑ ΤΟ 1974 (Γ΄ Ελληνική Δημοκρατία)

Μιχαήλ Στασινόπουλος	18.12.1974 έως 19.6.1975	Μεταβατικός Πρόεδρος Πρόταση Ν.Δ.	1η ψηφοφορία 206 υπέρ
Κωνσταντίνος Τσάτσος	20.6.1975 έως 15.5.1980	Πρόταση Ν.Δ.	1η ψηφοφορία 210 υπέρ
Κωνσταντίνος Καραμανλής	15.5.1980 έως 10.3.1985	Πρόταση Ν.Δ.	1η ψηφοφορία 179 υπέρ 2η ψηφοφορία 181 υπέρ 3η ψηφοφορία 183 υπέρ
Ιωάννης Αλευράς	10.3.1985 έως 30.3.1985	Προσωρινός Πρόεδρος	Ως Πρόεδρος της Βουλής ορίζεται αναπληρωτής ΠτΔ μετά την παραίτηση του Κ. Καραμανλή
Χρήστος Σαρτζετάκης	30.3.1985 έως 4.5.1990	Πρόταση ΠΑΣΟΚ και ΚΚΕ	1η ψηφοφορία 180 υπέρ 2η ψηφοφορία 182 υπέρ 3η ψηφοφορία 181 υπέρ
Κωνσταντίνος Καραμανλής	5.5.1990 έως 10.3.1995	Δεύτερη θητεία Πρόταση Ν.Δ.	μετά τη διάλυση της Βουλής λόγω μη εκλογής

			ΠτΔ , εκλέγεται στη 2η ψηφοφορία με 153 υπέρ
Κωστής Στεφανόπουλος	10.3.1995 έως 12.3.2000	Πρόταση ΠολΑν και ΠΑΣΟΚ	3η ψηφοφορία 181 υπέρ
Κωστής Στεφανόπουλος	12.3.2000 έως 12.3.2005	Πρόταση ΝΔ και ΠΑΣΟΚ	1η ψηφοφορία 269 υπέρ
Κάρολος Παπούλιας	12.3.2005 έως 13.3.2010	Πρόταση ΝΔ, ΛΑΟΣ και ΠΑΣΟΚ	1η ψηφοφορία 279 υπέρ
Κάρολος Παπούλιας	13.3.2010 έως 13.3.2015	Πρόταση ΝΔ, ΛΑΟΣ και ΠΑΣΟΚ	1η ψηφοφορία 266 υπέρ
Προκόπης Παυλόπουλος	13.3.2015 έως	Πρόταση ΣΥΡΙΖΑ και ΑΝΕΛ	μετά τη διάλυση της Βουλής λόγω μη εκλογής ΠτΔ , εκλέγεται στην 1η ψηφοφορία με 233 υπέρ